

EZOP MASALLARI

EZOP MASALLARI

Nizomiy Nizomiy
T D P U
kutubxonasi

013966/3

YANGI ASR AVLODI

UO'K: 821.14

KBK: 84(4Γpe)

E – 36

Ezop

Ezop masallari/Ezop. Tarjimon: Q.Mirmuhamedov.
– Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. – 80 b.

ISBN 978-9943-20-868-1

Qadrli yosh kitobxon! Qo'lingizdagi ushbu kitobdan eramizdan oldingi VI asrda yashab o'tgan mashhur yunon masalchisi Ezopning ibratli va ta'lim-tarbiyaga yo'g'rilgan masallari o'rin olgan. Unda siz yaxshilikning yomonlik ustidan g'alaba qozonishi, yolg'onchilik va tamagirlik, albatta, jazoga tortilishi, maqtanchoqlik hech qanday naf keltirmasligini biror buyum yoki jonzot ishtirokidagi hikoyalardan bilib olasiz. Ayniqsa, kitobda masal qahramonlarining rang-barang rasmlar orqali aks ettirilgani siz – jajji mutolaa ishqibozlari tasavvurini boyitib, masallarni tez fursatda zeriklmay o'qib chiqishingizga yordam beradi.

Masallarda keltirilgan Yunon mifologiyasidagi xudolarni podshoh deya o'zgartirishni ma'qul ko'rdik.

Rus tilidan

Qodir MIRMUHAMMEDOV

tarjimasi

To'plab, nashrga tayyorlovchi

Feruza QUVONOVA

ISBN 978-9943-20-868-1

© Ezop, «Ezop masallari». «Yangi asr avlodi», 2021-yil.

EZOP MASALLARI

Ezop – yunon masalchisi. Rivoyatlarga qaraganda, Ezop frigiyalik qul boʻlib, soʻng ozod qilingan. U Lidiya shohi Krez saroyida xizmat qilgan, Delfada qatl qilingan. Antik davrda maʼlum boʻlgan deyarli barcha masallarning syujeti Ezopniki deb hisoblangan. Ular miloddan avvalgi IV – III asrlardan boshlab toʻplangan va «Ezop masallari» kitobiga kiritilgan. Milodiy X – XV asrlardagi qoʻlyozmalarda 300 dan ortiq shunday masal saqlanib qolgan.

Ezop masallari gʻoyaviy jihatdan tushkunlik va umidsizlik ruhida yozilgan, personajlari (asosan, hayvonlar) oʻta shartli, voqealar ixcham bayon qilingan; tili sodda, jonli tilga yaqin. Ezop masallari syujeti Yevropa masalchiligi syujetining asosini tashkil etgan. Lotin masalchisi Fedr (I asr) va yunon masalchisi Babriy (II asr)dan tortib J.Lafonten va I.A.Krilovgacha Ezop masallari syujetini davrga moslab, ijodiy rivojlantirishgan.

BURGUT BILAN TULKI

Burgut bilan Tulki do'st tutinishdi va qo'shni bo'lib yashashga ahd qilishdi. Burgut bir azim daraxtning qir uchiga uya qurdi, Tulki esa shu daraxt tagida, butalar orasida bolaladi. Oradan bir qancha vaqt o'tib, kunlarning birida Tulki ovga chiqdi. O'z polaponlarini nima bilan boqishni bilmay, ochiqib o'tirgan Burgut bu fursatni g'animat bilib, pastga uchib tushib, butalar orasida yotgan tulkivachchalarni changaliga ildi-da, uyasiga olib chiqib, ularni polaponlari bilan baham ko'rdi.

Mana, Tulki iniga qaytib keldi, keldi-yu, bir qarashda ne hol yuz berganini fahmladi. U juda qattiq qayg'urdi – nafaqat bolalarining nobud bo'lganidan, balki qotildan qasos ololmasligidan ich-etini yeb, iztirob chekdi, zero, yerdagi hayvon osmondagi qushni tuta olmasligini u yaxshi bilardi. No-

tavon va nochor
Tulki nima ham
qila olardi? G'an-
imini faqat uzoqdan
turib qarg'ashgagina
kuchi yetardi, xolos.

Biroq oradan ko'p vaqt o'tmay, Burgut do'stlik ahdiga xiyonat qilgani uchun jazosini oldi. Bir odam dalada echki so'yib, Xudo yo'liga qurbonlik qildi. Buni ko'rgan Burgut uchib keldi-da, qurbongohda laqqa cho'g' bo'lib yonayotgan ichak-chavoqlarni o'g'irlab, uyasiga olib chiqib ketdi. Xuddi shu payt birdan qattiq shamol turib, nozik shox-shabbalardan qurilgan uya boyagi ichak-chavoqlar orasidagi cho'g'lardan «pov» etib alanga oldi. Hali uchishni o'rganmagan temirqanot, polaponlar kabob bo'lib yerga tushdi. Shunda Tulki yugurib kelib, Burgutning ko'zi oldida kabobga aylangan polaponlarini yamlamay yutib yubordi.

Masaldan hissa shuki, do'stlikka xiyonat qilgan kishi dili og'rgan do'stining qasosidan qutulib qolishi mumkin, ammo Yaratganning qahridan qochib qutula olmagay.

BURGUT BILAN QO'NG'IZ

Burgut bir quyonning payiga tushdi. Jon saqlash uchun kimdan yordam so‘rashni bilmagan quyon yo‘lida ro‘para kelgan yagona jon-zotga – go‘ng Qo‘ng‘izga yolvordi. Qo‘ng‘iz unga dalda berdi va qarshisida paydo bo‘lgan yirtqich qushga «Mendan panoht izlab kelgan jonivorga tegma», deya iltijo qildi. Burgut bu jinqarcha himoyachining gapiga parvo ham qilmay, quyonni tutib yedi. Lekin Qo‘ng‘iz bu razilona tahqirni unutmadi: endi u uzzu-kun Burgutning uyasini qidirib, har safar u tuxum qo‘ygan paytda tuxumlarini dumalatib, yerga tushirib sindiraverdi. Nihoyat, hech qayerdan najot topa olmagan Burgut osmon podshosi Zevsga iltijo qilib, tuxum qo‘yib bola ochishi uchun bexavotirroq joy ko‘rsatishini so‘radi. Zevs Burgutning bola ochishi uchun o‘z qo‘ynini ochib berdi. Buni ko‘rgan Qo‘ng‘iz bir parcha go‘ngni dumalatib soqqa qildi-da, Zevsning oldiga – osmonga uchib chiqib, o‘sha soqqani Zevsning qo‘yniga tashlab yubordi.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Zevs qo'ynidagi go'ng parchasini qoqib yuborish uchun birdaniga o'rnidan turib ketdi va Burgutning tuxumlarini tushirib yubordi. Tabiiyki, barcha tuxumlar singan edi. Aytishlaricha, shu paytdan boshlab burgutlar qo'ng'izlar tuxumdan chiqqan chog'da uya qurmaydigan va tuxum ochmaydigan bo'lishganmish.

Masaldan hissa shuki, kichkinalarni mensimaslik yaxshi emas, zero, o'zini tahqirlagandan o'ch olmoqchi bo'lgan jonivor ni zaif deb bo'lmaydi. Axir aytganlar-ku: «O'zingni er bilsang, o'zgani sher bill!» deb.

BURGUT, ZAG'CHA VA CHO'PON

Bir Burgut baland qoya boshidan uchib tushib, yaylovda o'tlab yurgan qo'zichoqni changaliga ilib, yana uchib ketdi. Buni ko'rgan Zag'cha Burgutga hasad qildi va u ham shunday ish tutmoqchi bo'ldi. Mana, u hamma yoqni boshiga ko'targancha qag'illab, bir qo'chqorga tashlandi. Biroq uning tirnoqlari qo'chqorning qalin yungiga ilashib, nuqul qanot qoqib qag'illayverdi-yu, ammo hech uchib ketolmadi. Bu holni ko'rgan cho'pon masala nimada ekanligini tushundi: yugurib kelib, Zag'chani ushlab oldi-da, qanotlarini kesib, kechqurun bolalariga olib borib berdi. Bolalari: «Bu qanaqa qush?» deb so'rashdi. Cho'pon bo'lsa: «Men-ku buning Zag'cha ekanini bilaman, lekin u o'zini burgut deb hisoblayotibdi-yov», dedi.

Iqtidorli odamlar bilan tenglashmoqchi bo'lganlar hech nimaga erisha olmaydilar, aksincha, ularning noshudligi boshqalarning kulgisini keltiradi.

BULBUL VA QARCHIG'AY

Bulbul daraxt shoxiga qo'nib olib, o'z odati bo'yicha xonish qilardi. Uni qorni och bir Qarchig'ay ko'rib qoldi va «shuv» etib uchib kelib, bechora qushchani changaliga oldi. Shunda kuni bitib, ajali yetgan Bulbul Qarchig'ayga yolvorib, dedi: «Jon aka, meni yemang, axir men zig'irdakkinaman – tishingizning kavagida yo'q bo'lib ketaman. Agar qorningiz ochgan bo'lsa, yaxshisi, yirikroq qushlarni tutib yeng».

Lekin Qarchig'ay unga e'tiroz bildirib, dedi: «Agar changalimdagi o'ljani tashlab, qorasiyam ko'rinmagan o'ljani qidiradigan bo'lsam, g'irt nodon bo'lardim».

Bu masal nodon odamlargina mavhum kattakon o'lja ilinjida qo'lidagi boylikdan voz kechadi, demoqchi. Axir: «Ertangi tovuqdan bugungi tuxum yaxshi», deb bejiz aytishmagan.

QARZDOR

Afinada bir odam boshqa bir odamdan qarz oladi. Mana, fursat yetib, qarz bergan odam «Qarzni to'la!» deb talab qila boshlaydi. Qarzdor avvaliga, hozircha yonida puli yo'qligi sababli qarzni qaytarish uchun yana biroz muhlat so'raydi. Lekin iltimosi yerda qoladi. Shunda qarzdor bitta-yu bitta sigirini bozorga olib chiqib sotmoqchi bo'ladi va qarz bergan odamning ko'z oldida sigirini xaridorlarga maqtay boshlaydi. Bir xaridor kelib undan: «Sigiring qisir emasmi?» deb so'raydi. «Yo'q, – deydi qarzdor, – har yili qish chillasida tanacha tug'ib beradi, hayit kunlariga borganda buqacha tug'adi». Xaridor bu gapni eshitib, hayron qoladi. Shunda qarz bergan odam qarzdorning gapini ilib ketib, shunday deydi: «Nega hayron bo'lyapsiz? Shoshmay turing, hali bu sigir ayyomi ajuzga borib qo'zichoq ham tug'ib beradi».

Ha, shunday odamlar borki, ular o'z foydalarini ko'zlab, har qanday yolg'on-yashiq gaplarni qasam ichib tasdiqlashdan ham toymaydilar.

Masalnavis Ezop kunlarning birida sayr qilib yurib, kemasozlik korxonasi oldiga borib qoladi. Kemasozlar uning beo'xshov vajohatini, tasqara basharasini ko'rib, mazax qilib kula boshlaydilar. Shunda Ezop ularga javoban deydi: «Dastavval, olamda faqat g'ayrimutashakkil – Xaos va suv bo'lgan ekan. Keyin Tangri yana bir tabiat yangiligi – Yerni yaratishni ixtiyor qilibdi. Yerni yaratibdi-yu, unga uch ho'plashda dunyodagi barcha suvni ichib bitirishni amr etibdi. Va Yer Tangrining amrini bajarishga kirishibdi: bir marta ho'plagan ekan, tog'lar paydo bo'libdi; ikkinchi marta ho'plaganida dala-dashtlar namoyon bo'libdi; shuni bilinglarki, agar Yer uchinchi marta ho'plasa, bu kasb-koringizning hech kimga keragi bo'lmay qolardi».

Masaldan xulosa shuki, yaxshilar us-tidan kulgan yomonlar bir kun kelib, o'zlarining butun el oldida sharmanda bo'lganlarini sezmay qoladilar.

TULKI BILAN TAKA

Bir Tulki bexosdan quduqqa tushib ketdi va u yerdan chiqolmay, noiloj jim o'tiraverdi. Shu payt quduq boshiga chanqagan bir Taka keldi. U quduq ichida turgan Tulkini ko'rib, undan: «Suv qalay ekan, muzdaymi?» deb so'radi. Ayyor Tulki og'iz ko'pirtirib suvni maqtay ketdi va uni ham quduq ichiga taklif qildi. Chanqog'ini qondirishdan o'zga narsani o'ylamagan Taka quduqqa sakrab tushdi va miriqib suv ichdi. Ana shundan keyingina bu yerdan qanday qutulib chiqish haqida Tulki bilan maslahatlasha boshladi. Tulki: «Menda ajoyib bir fikr paydo bo'ldi, agar uni amalga oshirsak, ikkalamiz ham bu yerdan eson-omon qutulib, chiqib ketamiz, – dedi. – Bunday qilamiz: sen oldingi oyoqlaringni ko'tarib, devorga tiraysan va shoxlaringni egib turasan. Men sening yelkangga tirmashib, yuqoriga chiqaman; keyin seni ham tortib olaman». Taka Tulkining bu taklifini ham o'ylab-netib o'tirmay, qabul qildi. Tulki Takaning dumg'azasiga, keyin yelkasi-ga chiqib, orqa oyoqlarini uning shoxlariga

tiradi-da, old oyoqlari bilan quduq og'ziga tirmashib, bir irg'ishda yuqoriga chiqib oldi va orqasiga qayrilib ham qaramay, o'z yo'li-da ketaverdi. Taka lafzida turmagan Tulkini bo'ralab so'ka boshladi, Tulki esa orqasiga o'girilib, shunday dedi: «Voy ovsar-ey! Agar miyangda soqolingning tukichalik aql bo'lganida, quduqqa tushishdan oldin, u yerdan qanday chiqishni o'ylagan bo'lar-ding».

Darhaqiqat, aqli raso odam ham bir ishni boshlashdan oldin uning oqibati nima bilan tugashi haqida o'ylab ko'rish kerak.

KO'KTORG'OQ

Ko'ktorg'oq – xilvat joylarni yoqtiradigan qush, shu sababli u hamisha dengizda yashaydi. Aytishlaricha, bu qush ovlovchilardan o'zini olib qochish maqsadida uyasini sohildagi qoya toshlar ustiga qurar ekan. Mana, uning tuxum qo'yib, bola ochadigan payti kelibdi; u dengiz uzra turtib chiqqan bir qoya toshni tanlab, o'sha yerga in quribdi. Lekin kunlarning birida u ovqat izlab uchib ketganida, dengiz kuchli shamoldan qattiq to'lqinlanib, qushning inigacha ko'tarilibdi va uni yuvib yuboribdi. Natijada hamma polaponlari suvga cho'kib, nobud bo'libdi. Ko'ktorg'oq qaytib kelib, sodir bo'lgan voqeani ko'rib: «Sho'rginam qursin! Men quruqlikdagi xatardan qo'rqib, dengizdan panoh izlagandim, ammo dengiz yanada qabihroq, makkorroq bo'lib chiqdi», deya nola qilibdi.

Odamlar ham shunday, dushmani ta'qibidan qochib qutulish uchun, bilmasdan, ichi qora odamlardan panoh izlaydilar.

TULKI BILAN MAYMUN

Yoʻlda hamroh boʻlib ketayotgan Tulki bilan Maymun «Qay birimiz mashhurroqmiz?» deb bahslasha boshlashibdi. Unisi ham, bunisi ham rosa ogʻiz koʻpirtirib maqtanibdi. Shu mahal ular bir qabriston yonidan oʻta boshlashibdi. Maymun u yerdagi sagʻanalarga koʻz tashlab, ogʻir-ogʻir xoʻrsinibdi. «Ha, nima boʻldi, nega xoʻrsinyapsan?» soʻrabdi undan Tulki. Shunda Maymun qabr toshlarini koʻrsatib: «Nega xoʻrsinmay! – debdi. –

Axir mana shu qabr toshlari ostida otobobolarimning qullari dafn etilgan». Tulki unga javoban debdi: «Ha, maqtan-a, maqtan! Axir bu mayitlarning birortasi ham qayta tirilib, seni yolg'onchiga chiqarolmaydi-da».

Odamlar orasida ham shunday yolg'onchilar topiladiki, ular sirlarini fosh qiladigan kishi yo'q paytida maqtanishadi. Shuning uchun ham, «Maqtanishga musofir yurt yaxshi», deb bekorga aytishmagan.

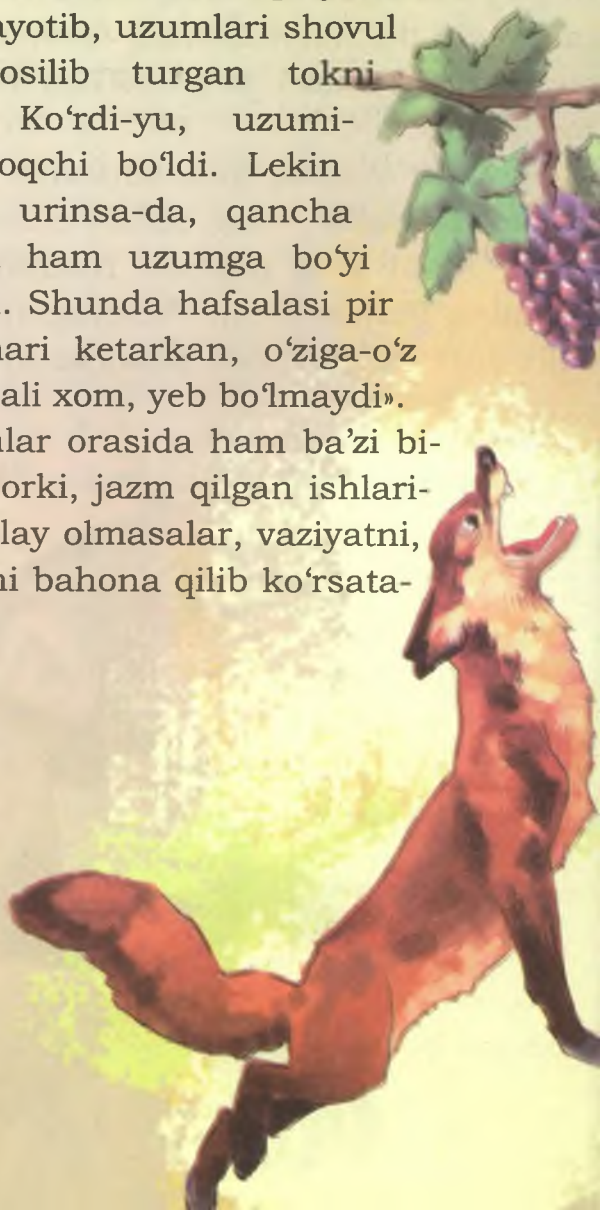

TULKI VA UZUM

Qorni och Tulki bog' yonidan o'tayotib, uzumlari shovul bo'lib osilib turgan tokni ko'rdi. Ko'rdi-yu, uzumini yemoqchi bo'ldi. Lekin qancha urinsa-da, qancha sakrasa ham uzumga bo'yi yetmadi. Shunda hafsalasi pir bo'lib nari ketarkan, o'ziga-o'z dedi: «Hali xom, yeb bo'lmaydi».

Odamlar orasida ham ba'zi birovlar borki, jazm qilgan ishlarni uddalay olmasalar, vaziyatni, sharoitni bahona qilib ko'rsatadilar.

BALIQCILAR

Bir guruh baliqchilar suvga tashlagan to'rlarini torta boshlabdilar; to'r juda og'ir emish. Buni ko'rgan baliqchilar ovimiz baroridan keldi, deb o'ylashib, qo'shiq aytib, raqsga tusha boshlashibdi. Biroq to'rni tortib chiqarishgandan keyin qarashsaki, unga baliq emas, tosh va suv o'tlari ilingan ekan. Baliqchilar qattiq kuyuna boshlashibdi: ular nafaqat ovlari yurishmaganidan, balki umidlari puchga chiqqanidan xafa bo'lishibdi. Baliqchilar orasida bir keksa odam bor ekan, shu odam ularga debdi: «Qayg'uni bas qiling, birodarlar. Bilishimcha, quvonch bilan qayg'u – aka-uka, binobarin, biz qancha quvongan bo'lsak, shuncha qayg'urishimiz ham kerak».

Bundan xulosa shuki, bizlar ham hayotning o'zgaruvchan ekanligini unutmasligimiz va basharti biror yutuqqa erishgudek bo'lsak, endi umrbod saodat bizni tark etmaydi, deb o'zimizni o'zimiz aldamasligimiz lozim. Axir aytganlar-ku: «Har tongning bir shomi bo'ladi», deb.

MUSHUK BILAN XO'ROZ

Mushuk bir Xo'rozni tutib oldi va qoyilmaqom bahona ishlatib, uni yemoqchi bo'ldi. Avvaliga uni «Kechalari bemahalda qichqirib, odamlarni bezovta qilasan, ularni uxlagani qo'ymaysan», deb koyida. Lekin Xo'roz bu ta'naga javoban: «Axir men aynan o'sha odamlarning foydasini ko'zlab qichqiraman-ku, ularni uyg'otib, ishga borishga undayman», dedi. Shunda topgan bahonasi ish bermagan Mushuk: «Ammo sen gunohga botgan murtadsan: tabiat qonuniga rioya qilmay, ona tovuqniyam, opa-singillaringniyam patira-putir bosaverasan», deya Xo'rozga yana ayb qo'ydi. Xo'roz bo'lsa: «Men bu ishni ham odamlarning manfaatini ko'zlab qilaman – shunday qilsam, tovuqlar ko'proq tuxum tug'ib berishadi», dedi. Bu javobdan esankirab, gap topolmay qolgan Mushuk Xo'rozga o'shqirib berdi: «Nima, «Ali» desam, «Vali» deb mendan qochib qutulmoqchimisani? Ovora bo'lasan!»

Masal demoqchiki, niyati buzuq odam biror yovuz ishga jazm qildimi, xoh qandaydir «olijanob» vajni bahona qilib, xoh ochiqchasiga ish ko'rib, ko'zlagan shum niyatini amalga oshirmay qo'ymaydi.

BALIQCHI BILAN BALIQCHA

Baliqchi suvga tashlagan to'rini tortgan ekan, unga bitta kichkina baliq ilinibdi. Sho'rlik Baliqcha tilga kirib, Baliqchiga yolvora boshlabdi: «Ey, saxovatli Baliqchi, sen hozir meni qo'yib yubor – hali juda kichkinaman – keyinroq, o'sib katta bo'lganimda tutsang, o'zingga foyda bo'ladi». Lekin Baliqchi unga javoban debdi: «Qo'limga ilinib turgan o'ljani tashlab, yo'q yerdagi narsaga umid bog'laydigan ahmoq emasman!»

Bu masal kelajakdagi katta foydadan, kichkina bo'lsa ham, qo'lga kirib turgan o'lja afzal, deb saboq beradi. Donolar, uzoqdagi quyruqdan yaqindagi o'pka yaxshi, deb bejiz aytishmagan.

MAKKOR

Bir makkor odam: «Delfadagi ilohiy bashoratgohning hamma karomatlari yolg'on va soxta; men buni isbotlayman», deb o'rtog'i bilan garov o'ynabdi. Keyin bir chumchuqni tutib olib, uni egnidagi ridosi yengiga yashirgan-cha ibodatxonaga kiribdi-da, karomatgo'y qarshisida turib so'rabdi: «Qo'limdagi narsa nima – jonlimi yoki jonsiz?» Bunday savoldan maqsad: agar unga Tangridan, «jonsiz», degan kalom kelsa, u tirik chumchuqni ko'rsatmoqchi, bordi-yu, «jonli», degan vahiy kelsa, chumchuqni o'ldirib, o'ligini ko'rsatmoqchi edi. Vale, Tangri bu makkorning nopok niyatini puchga chiqarib, shunday vahiy qilibdi: «Bas qil mug'ambirlikni, nodon banda! Qo'lingdagi narsaning jonli yo jonsiz bo'lishi o'z ixtiyoringda-ku».

Bu masal Tangrini aldab bo'lmasligiga ishoradir.

DUMSIZ TULKI

Tulki tuzoqqa tushib, dumidan ayrilib qoldi-yu, bunday sharmanda bo'lib yashashdan istihola qildi. O'ylay-o'ylay, ayyorlik qilib, hamma tulkilarni o'z dumlarini kesib tashlashga undamoqchi bo'ldi: ko'p qatori bo'lsam aybim sezilmaydi, deb o'ylagan-da. Mana, u butun tulki qavmini yig'ib: «Kelinglar, birodarlar, dumlarimizni kesib tashlaylik. Sababki, birinchidan, qomatimizni buzadi; ikkinchidan, u biz uchun ortiqcha yuk», dedi.

Bu va'zni eshitgan tulkilardan biri: «Seni qara-yu! Agar o'z foydangni ko'zlamaganingda, bizlarga bunday maslahat bermagan bo'larding», dedi dumsiz Tulking ayyorona rejasini oshkor qilib.

Bu masal yaqin heshlariga chin dildan emas, balki shaxsiy manfaatini ko'zlab maslahat beruvchi odamlarga qaratilgan.

DEHQON VA UNING BOLALARI

Vaqt qazosi yetib qolganini sezgan keksa dehqon o'zidan keyin bolalarining tajribali mirishkor bo'lib, yaxshi hayot kechirishlarini xohlabdi-da, ularni huzuriga chorlab, shunday debdi: «Bolalarim, bog'imizdagi toklarning tagiga xazina ko'mganman».

Chol qazo qilibdi, o'g'illari uni dafn etib kelib, darhol belkurak va ketmonlar bilan butun bog'ni kavlab, chopib chiqishibdi, ammo hech qanday xazina topolmabдилar. Vale, yaxshi ishlov berilgan toklar ko'z ko'rib, quloq eshitmagan bemisl hosil keltiribdi.

Ushbu masal mehnatning mevasi odamlar uchun xazinadir, demoqchi.

TULKI VA O'TINCHI

Ovchilar ta'qibidan qochib kelayotgan Tulki o'rmonda bir o'tinchiga ro'baro' keladi va unga: «Meni yashir», deb iltijo qiladi. Daraxt kesuvchi unga: «Bor, kulbamga kirib bekinaqol», deydi. Birozdan so'ng bu yerga ovchilar yetib kelishadi va o'tinchidan: «Shu yerdan bir tulki yugurib o'tmadimi?» deb so'rashadi. O'tinchi baland ovoz bilan: «Ko'rmadim», deb javob beradi, ammo Tulkining qayerga bekinganini qo'li bilan qo'rsata boshlaydi. Afsuski, ovchilar uning ishorasini tushunishmaydi; qisqasi, ovchilar uning gapiga ishonib, jo'nab ketishadi. Nihoyat, Tulki ovchilarning ot choptirib ketishganiga amin bo'lib, kulbadan chiqadi va churq etmay juftakni roslamoqchi bo'ladi. Bu holni ko'rgan o'tinchi unga: «Hoy, noshukur, axir men seni o'limdan qutqarib qoldim-ku! Sen bo'lsang menga rahmat ham aytmay, juftakni roslab qolyapsan!» deb malomat qiladi. Unga javoban Tulki: «Rahmat aytardim, agar aytgan so'zing bilan imo-ishorang bir-biriga mos bo'lgani-

da», deya o‘tinchini uyaltiradi.

Bu masalni tili bilan bir gapni aytib, qo‘li bilan mutlaqo teskari ishni qiluvchi odamlarga nisbatan qo‘llasa bo‘ladi.

ESHAK BILAN BO'RI

Yaylovda o'tlab yurgan Eshak o'zi tomon yugurib kelayotgan Bo'rini ko'rib qoldi va darhol oqsoqlana boshladi. Bo'ri kelib undan: «Nega oqsoqlanyapsan?» deb so'radi. Eshak unga javoban: «E, so'rama, chetan devordan hatlab o'tayotgan edim, falokat bosib, oyog'imga zirapcha kirib ketsa bo'ladimi. Bilaman hozir sen meni yeysan. Iltimos, oldin zirapchani sug'urib ol, tag'in tomog'ingga tiqilib qolmasin». Bo'ri uning gapiga ishondi: Eshak oyog'ini ko'tardi, Bo'ri esa sinchkovlik bilan Eshakning tuyog'ini ko'zdan kechira boshladi. Shunda Eshak payt poylab turib, Bo'rining jag'iga chunonam tepdiki, yirtqichning hamma tishi duv to'kilib tushdi. Og'riqqa chidolmagan Bo'ri nola qilib dedi: «Sho'rginam qurisin mening! Axir otam meni qassoblikka o'rgatgan edi-ku, tabiblik qilishimga balo bormidi?»

Ba'zi odamlar ham shunday: o'zlari udalay olmaydigan ishga qo'l uradilar-da, falokatga uchraydilar.

KEMA HALOKATIGA UCHRAGAN ODAM

Afinalik bir badavlat odam ko'pchilik yo'lovchilar bilan dengizda suzib borardi. Bir payt qattiq to'fon ko'tarilib, kemani ag'darib yubordi. Kemada bo'lgan barcha yo'lovchilar jon saqlash uchun suvda suza boshladilar; faqat afinalik boy osmon podshosi Zevsga yolvorib, unga bemisl va'dalar qila boshladi. Shu payt uning yonidan suzib o'tayotgan yo'lovchilardan biri: «Zevsdan madad so'rashga so'ra-yu, lekin o'zing ham harakat qilgin-da», deya nasihat qildi.

Bizlar ham Xudodan so'rayveraylik, ammo o'zimiz ham harakat qilaylik. Bejizga «Harakatda barakat», deb aytishmagan, axir.

DEHQON BILAN ILON

Bir Ilon asta o'rmalab kelib, Dehqonning o'g'ilchasini chaqib o'ldirdi. Bu og'ir musibatdan alamzada bo'lgan Dehqon qo'liga bolta olib, Ilonni inidan bosh chiqargani hamono chopib tashlash uchun poylay boshladi. Mana, Ilonning boshi ko'rindi, Dehqon uni boltasi bilan endi chopmoqchi bo'lgan edi, Ilon unga chap berib qoldi, bolta esa uya og'zidagi katta toshni yorib yubordi.

Shu voqeadan so'ng Dehqon yurak oldirib qo'ydi va Ilonga yolvorib, «Kel, yarashaylik», dedi. «Yo'q, – deb javob qildi unga Ilon, – yorilgan toshni ko'rib men ham, o'g'lingning qabrini ko'rib sen ham bir-birimizga yaxshilik tilay olmaymiz».

Bu masal, jiddiy adovatdan keyin bitim tuzish oson bo'lmasligini bildiradi.

BEVA AYOL VA TOVUQ

Bir beva ayolning har kuni tuxum tugʻadigan bitta tovuqʻi bor edi. Beva, agar tovuqqa koʻproq don bersam, kuniga ikkitadan tuxum tugʻib beradi, deb oʻyladi va shunday qildi ham. Lekin tovuq bunday boquvdan semirib ketib, butunlay tuxum qilmay qoʻydi.

Masal aytmoqchiki, aksar ziqna odamlar boriga qanoat qilmay, tezroq boyib ketmoqchi boʻladilar va oqibatda bor boyliklaridan ham judo boʻladilar.

KAMPIR VA TABIB

Kampirning ko'zi og'rib qoldi, u tabibni chaqirib, «Agar ko'zimni davolasang, yaxshigina haq to'layman», deb va'da qildi. Tabib muolajani boshladi. Lekin u har gal kelib kampirning ko'ziga dori surtganida, kampirning ko'zlari yumuqligidan foydalanib, uydagi buyumlardan birortasini olib ketaverdi. Nihoyat, tabib kampirning uyidagi jamiki buyumlarni olib ketgach, muolaja tugaganini aytib, va'da qilingan xizmat haqini talab qildi. Kampir haq to'lashdan bosh tortdi; shunda tabib kampirni qozining oldiga sudrab borib, uning ustidan arz qildi. Kampir esa shunday bayonot berdi: «Haq rost, muhtaram qozi janoblari, men bu tabibga, agar ko'zimni davolasa, haq to'lamoqchi bo'luvdim. Holbuki, uning muolajasidan keyin ko'zlarim hech nimani ko'rmay qoldi: men ilgari o'z uyimdagi hamma buyumlarni ko'rardim, endi u yerda hech nima ko'rmayapman».

Hayotda ham shunday: badbin va badniyat kishilar ko'pincha katta manfaat ketidan quvib, o'z illatlarini oshkor qilib qo'yganlarini sezmay qoladilar.

DEHQON VA TAQDIR

Bir dehqon o'z chorbog'ida yer chopib turib, xazina topib oldi. Shundan keyin u bu chorbog'ni hojatbarorim, deb e'zozlab, har kuni u yerni yangidan-yangi turfa gullar bilan bezatishni odat qildi. Dehqonning bu amalini ko'rgan Taqdir uning yoniga kelib, shunday dedi: «Birodarim, nima uchun sen yerga minnatdorchilik bildirmoqdasan? Axir xazinani senga boy bo'lishingni xohlab yer emas, men baxsh etdim-ku! Bordi-yu ishlaring bexosdan chappasiga ketib, nochor va notavon ahvolga tushsang, unda yana meni – Taqdirni qarg'ay boshlaysanmi?»

Masaldan hissa shuki, har bir inson o'z valine'matini bilmog'i va mudom unga minnatdorchilik izhor qilib turmog'i lozim.

IKKI O'RTOQ VA AYIQ

Ikki o'rtiq o'rmondagi so'qmoq yo'ldan ketib borardi, kutilmaganda oldilaridan bir bahaybat ayiq chiqib qolibdi. Yigitlardan biri shu zahoti daraxtga tirmashib chiqib, novdalar orasiga bekinib olibdi. Lekin ikkinchi yigit qochishga ulgurolmabdi, shu bois yerga uzala tushib, xuddi o'likday, qimir etmay yotibdi. Ayiq unga yaqin kelib, yuzini hidlay boshlaganida, yigit nafas olmabdi: aytishlaricha, ayiqlar o'laksalarga tegmas ekan.

Mana, ayiq orqasiga o'girilib, jo'nab ketibdi, shunda daraxtga chiqib olgan o'rtog'i yerga tushibdi va so'rabdi: «Ayt-chi, ayiq qulog'ingga nimalarni pichirladi?» O'rtog'i unga javoban shunday debdi: «Bundan keyin safarga chiqqaningda, seni mushkul ahvolda tashlab qochadigan odam bilan hamroh bo'lma, deb shipshidi».

Masaldan xulosa shuki, haqiqiy do'st boshga og'ir musibat tushganda bilinadi.

DEHQON VA UNING O'G'ILLARI

Bir dehqonning o'g'illari doim bir-birlari bilan nizolashgani-nizolashgan edi. Dehqon necha bor, ahil bo'linglar, deb o'g'illariga yaxshilikcha nasihat qilib ko'rdi, ammo ular quloq solishmadi. Shunda chol bolalariga daraxt chiviqlarini bir dasta qilib yig'ib kelishni buyurdi. O'g'illar buyruqni bajarishdi. Dehqon o'g'illariga: «Shu bir dasta chiviqni bir yo'la sindiringlar-chi», dedi. Lekin o'g'illari qancha urinishmasin, chiviq dastasini sindira olishmadi. Shunda ota chiviqlarini bog'ichidan bo'shatib, o'g'illariga bit-tadan chiviq ulashdi; o'g'illar chiviq donalarini osongina sindirishdi. Dehqon esa: «Bolalarim, sizlar ham bir-biringiz bilan ahil bo'lsangiz, hech qanday g'anim sizlarni yenga olmaydi, bordi-yu, mudom nizolashaversangiz, har qanday ojiz odam ham sizlarni osongina mahv etishi mumkin», dedi.

Masaldan hissa shuki, ahillik, totuvlik naqadar mustahkam bo'lsa, nizo-yu nifoq shu qadar zaifdir. Axir «Ayrilgan ozar, birlashgan o'zar», deb bekorga aytishmagan.

IKKI YIGIT VA QASSOB

Ikki yigit qassobdan go'sht xarid qila boshladi. Qassob ish bilan ovora bo'lgan paytda yigitlardan biri pesh-taxtada yotgan bir bo'lak go'shtni olib, o'rtog'ining qo'yniga solib qo'ydi. Qassob o'girilib, go'shtning yo'qolganini sezdi va yigitlarni ayblay boshladi. Lekin go'shtni olgan yigit, «Xudo shohid, go'shtingiz menda emas!» go'sht bo'lagini qo'yniga yashirgan yigit esa «Men go'shtingizni olmadim!» deb qasam icha boshladilar. Ularning nayrang qilayotganini fahmlagan qassob: «Hay, mayli, yolg'on qasam ichib, mendan qutulib ketyapsizlar, ammo, baribir, bunday qasamxo'rlik qilganingiz uchun Xudoning g'azabidan qutulolmagaysiz», dedi.

Masaldan hissa shuki, uni nechog'liq niqoblashga urinmasinlar, soxta qasam, baribir, qabihlik va razolatdir.

BUG'U VA TOK

Bir Bug'u ovchilar ta'qibidan qochib, tokzorga yashirindi. Ovchilar uni payqamay, tokzor yonidan o'tib ketishdi. Shunda falokatdan qutuldim, deb ko'ngli taskin topgan Bug'u tok barglarini yeya boshladi. Lekin ovchilardan biri shu payt tasodifan orqasiga o'girilib, Bug'uni ko'rib qoldi va kamonidan o'q otib, uni yaraladi. Ajali yetganini sezgan jonivor og'ir bir nola chekib, o'ziga-o'zi dedi: «Sho'rim qursin! Qilmishimga yarasha jazoimni oldim: bu tok meni o'limdan qutqarib qolgan edi, men bo'lsam uni nobud qildim».

Bu masalni o'ziga yordami tekkan insonning dilini og'ritgani uchun Yaratganining qahriga uchragan odamlarga nisbatan qo'llash mumkin.

RAQIBLAR

O‘zaro yovlashib qolgan ikki raqib bir kemada suzib borardi. Ular bir-biridan uzoqroq bo‘lish maqsadida biri kemaning quyrug‘iga joylashdi, ikkinchisi kema tumshug‘iga o‘tirib oldi. Ikkovlon manzilgacha shu alpozda o‘tirishdi.

Bir mahal dengizda dahshatli to‘fon ko‘tarilib, kema cho‘ka boshladi. Shunda kema quyrug‘ida o‘tirgan odam darg‘adan: «Kemaning qay qismi oldin suvga cho‘kadi?» deb so‘radi. «Tumshug‘i», deb javob qildi darg‘a. Buni eshitib, quyruqdagi odam dedi: «Unday bo‘lsa o‘limimga roziman, faqat dushmanimning mendan oldin suvga g‘arq bo‘lishini ko‘rsam armonim qolmay, ko‘nglim taskin topib o‘laman».

Shunday odamlar borki, g‘animining iztirob chekishini ko‘rish uchun o‘zlari ham badtarroq azobga duchor bo‘lishdan qaytmaydilar.

TULKI VA MAYMUN

O'rmonda barcha hayvonlar anjumaniga yig'ilishib, o'zlariga podsho saylamoqchi bo'libdilar. Bu yig'inda Maymun o'ynoqlab, raqs tushib, hammani qoyil qoldiribdi; shu bois hayvonlar uni o'zlariga podsho etib saylabdilar. Biroq Tulkining bunga g'ayirligi kelibdi.

Bir kuni Tulki o'rmonda bir bo'lak go'sht ilingan qopqonni ko'rib qolibdi va Maymunni bu yerga boshlab kelib, shunday debdi: «Bu o'ljani kamina topdi, vale, uni o'zimga olmadim – sizga ilindim, podshohim, marhamat, o'z qo'lingiz bilan olib, tanovul qiling».

Hech qanday shubha-gumonga bormagan g'ofil Maymun qopqonga yaqin borib, unga ilinib qolibdi va Tulkidan bu razil qilmishi uchun o'pkalana boshlabdi. Tulki esa unga javoban: «Voy pandavoqi-yey, hali shu farosating bilan barcha hayvonlar ustidan hukmronlik qilmoqchi bo'ldingmi?» debdi.

Bundan xulosa shuki, biror bir ishga bemulohazalik bilan kirishgan kishi muvaffaqiyatsizlikka uchrab, el orasida sharmanda bo'ladi.

IKKI IT

Bir odamning ikkita iti bor ekan: u bir itini ov qilishga, ikkinchisini – uyni qo‘riqlashga o‘rgatibdi. Har safar Ovchi it egasiga o‘lja tutib kelgani-da, u o‘ljaning bir bo‘lagini Qo‘riqchi itga ham tashlar ekan. Bu nohaqlikka chidolmagan Ovchi it Qo‘riqchi itga minnat qilib, debdi: «Men har kuni ertadan kechgacha yelib-yugurib, horib-charchab ov qilib kelaman, ammo sen hech ish qilmay, birovning topganini yeb, qorin qappaytirib yotibsan». Qo‘riqchi it unga shunday javob qilibdi: «Sen bu minnatingni menga emas, xo‘jayinga qil, chunki meni mehnat qilmay, birovlar hisobiga kun kechirishga o‘sha o‘rgatgan».

Biz ham ishyoqmas, yalqov bolalarni emas, balki ularni shunday qilib o‘stirgan ota-onalarini koyishimiz kerak.

TILLA TUXUM TUG'UVCHI G'OZ

Bir odam podsholar mujdachisi Hermesni astoydil e'zozlardi. Shu izzat-ikromi uchun Hermes unga tilla tuxum tug'uvchi bir g'oz tuhfa qildi. Lekin bu odamning oz-ozdan boyishga sabri chidamadi: u g'ozning ichi oltinga to'la bo'lishi kerak, deb o'ylab, uni shartta so'ydi. Ammo niyati puch chiqdi – g'ozning qornida ichak-chavoqlardan bo'lak hech narsa yo'q edi. Oqibatda, noshukur banda kunda topib turgan tilla tuxumdan ham mosuvo bo'ldi.

Manfaatparast, ochko'z odamlar ham shunday: katta boylik ketidan quvib, bor boyliklaridan ham ayrilib qoladilar.

ZEVS VA TOSHBAQA

Osmon podshohi Zevs to‘y qilmoqchi bo‘libdi va jamiki jonivorlarni bu to‘yga taklif qilibdi. To‘yga hamma hayvonlar kelishibdi, faqat Toshbaqa kelmabdi. Buning sababni tushunmagan Zevs ertasi kuni Toshbaqadan «Nechun to‘yimga faqat sen kelmading?» deb so‘rabdi. Toshbaqa esa «O‘z uyim – o‘lan to‘shagim», deb javob qilibdi. Bunday javobni eshitib qahri qaynagan Zevs: «Bas, shunday ekan, bundan buyon o‘z uyingni o‘zing bilan olib yurgaysan!» debdi.

Ko‘p odamlar ham birovning shohona ziyofatida mehmon bo‘lishdan o‘z uylarida kamtarona kun kechirishni afzal ko‘radilar.

BO'RI BILAN ULOQCHA

Podadan orqada qolgan bir Uloqchani Bo'ri quva boshlabdi. Uloqcha undan qocharkan, orqasiga o'girilib, debdi: «Bo'ri, Bo'ri, bilaman, hozir sen meni yeysan. Kel, o'limim oldidan seni bir xursand qilay: sen surnay chal, men raqsga tushay».

Mana, Bo'ri surnay chalar, Uloqcha esa o'ynay boshlabdi. Shunda podani qo'riqlovchi itlar surnay ovozini eshitib, Bo'rini quva ketishibdi. Bo'ri dumini xoda qilib qocharkan, debdi: «Bu kunimdan badtar bo'lmaymanmi? Axir qassobman-ku! Kim qo'yibdi menga mashshoqlik qilishni?»

Odamlar ham shunday: agar biror ishga bemavrid qo'l ursalar, erishgan o'ljalaridan ham quruq qoladilar.

O'G'RILAR VA XO'ROZ

Bir uyga o'g'irlikka tushgan o'g'rilar u yerda bitta Xo'rozdan boshqa hech vaqo topmadilar va uni tutib olib, jo'nab qoldilar. O'zining so'yilishini sezgan Xo'roz o'g'rilarga yolvorib, dedi: «Xudo xayringizni bersin, meni qo'yib yuboringlar. Axir mening odamlarga ko'p foydam tegadi: ishga borishsin, deb ularni saharda uyg'otaman». O'g'rilar esa: «Ana shu qilmishing – odamlarni uyg'otib, bizning o'g'irlik qilishimizga imkon bermaganing uchun ham seni so'yamiz», deb javob berishibdi.

Masaldan hissa shuki, yaxshi odamlar uchun foydali bo'lgan har qanday amalni yovuz niyatli kishilar manfur ish deb biladilar.

ZAG'CHA VA QARG'ALAR

Bir zag'cha o'z qavmidagi boshqa zag'chalardan bo'ydorroq, ko'rimliroq edi. Shu bois u o'z urug'ini mensimay, qarg'alar jamoasi huzuriga bordi va ular bilan birga yashamoqchi ekani aytdi. Ammo zag'chaning turqi ham, ovozi ham qarg'alarga yot edi, shuning uchun ular bu qushga ro'yixush bermay, cho'qib-cho'qib, haydab yuborishdi. Quvilgan zag'cha o'z urug'lari oldiga qaytib keldi, lekin zag'chalar bu takabbur qushdan nafratlanib, uni jamoalariga qo'shmadilar.

O'zga yurtni afzal ko'rib, o'z vatanini tark etgan kishilar zag'chaga o'xshaydilar: begona yurtda qadr-qiyamat topmaydilar, o'z vatanlarida esa odamlar ulardan nafratlanadilar.

CHIVIN VA BUQA

Bir Chivin uchib kelib, Buqaning shoxiga qo'ndi va ancha vaqt shu yerda o'tirdi. Keyin uchib ketishga shaylanib, Buqadan so'radi: «Balki uchib ketmaganim ma'quldir senga?» Buqa unga javob qaytardi: «Eh azizim, kelib shoximga qo'nganingni sezmagan edim, uchib ket-sang ham hech nimani sezmayman».

Ushbu masal bor yoki yo'qligi ham sezilmaydigan, hech kimga hech qanday nafi ham, ziyoni ham tegmaydigan kishilarga qaratilgan.

SHER BILAN BUQA

Sher bahaybat bir Buqani yeyishga chogʻlanib, uni shirin soʻzlar bilan oʻziga ogʻdirmoqchi boʻldi. U qurbonlikka qoʻy soʻyganligini aytib, Buqani ziyofatga taklif qildi. Niyati – mehmonni dasturxon yoniga choʻk tushgan paytida yeyish edi.

Mana, Buqa keldi; qarasa, doshqozonlarda suv qaynayotganmish, bir qancha uzun-uzun sim tayoqlar ham kabob qilishga shaymish-u, ammo qoʻydan darak yoʻqmish. Buqa bu holni koʻrdi-yu, churq etmay, orqasiga qayta boshladi. Sher undan oʻpkalanib: «Nima, biror gap bilan dilingni ogʻritdimmi, nega indamasdan orqangga qaytib ketyapsan?» dedi.

Buqa javob berdi: «Bunday qilishimga sabab bor: qaragam, bu yerda qurbonlikka qoʻy emas, buqa atalgan koʻrinadi».

Masaldan hissa shuki, yovuz kishilar, qancha urinishmasin, oʻz nayranglarini dono odamlar nazaridan yashira olmaydilar.

SHER BILAN AYIQ

Sher bilan Ayiq bir yosh bugʻuni tutib olishdi va uni talashib, jang boshlashdi. Ular to sillalari qurib, koʻzlari tinguncha jon-jahdlari bilan olishib, axiyri, holdan toyib, yiqilishdi.

Shu mahal bu yerdan oʻtib ketayotgan tulki bugʻu jasaki yonidan choʻzilib yotgan Sher bilan Ayiqni koʻrdi va ularning beholigidan foydalanib, bugʻuni sudrab, olib qochib ketdi. Shunda qimirlashga ham madori qolmagan Sher bilan Ayiq: «Shoʻrimiz qurisin! Bundan chiqdi, hali biz tulki uchun ter toʻkibmiz-da?» deya afsuslanishdi.

Axir «Yugurganniki emas, buyurganniki», deb bekorga aytishmagan-da!

SHER BILAN QUYON

Bir kuni Sher uxlab yotgan quyonni topib oldi va uni yemoqchi bo'lib, endi tumshug'ini olib borgan edi, kutilmaganda uning yonginasidan bir bug'u yugurib o'tdi. Sher quyonni tashlab, bug'uning orqasidan quva ketdi, lekin ming quvlagani bilan unga yeta olmadi va topgan quyonimdan qo'ymasin, deb orqasiga qaytib keldi. Lekin quyon uyg'onib, allaqachon juftakni roslab qolgan edi. Shunda Sher quyondan ham ayrilganini ko'rib, o'ziga-o'zi dedi: «Ming la'nat! Uzoqdagi o'ljani deb, qo'limdagisini qo'yvorib o'tiribman, men ahmoq!»

Ba'zi odamlar ham shunday: doimo kelib turgan mo'tadil daromadga qoniqmay, kattaroq o'ljaga ko'z tikadilar va bor boyliklaridan ham mosuvo bo'ladilar. Vaholanki, «Elda, uzoqning xazinasidan yaqinning nasibasi yaxshi», degan dono gap bor.

SHER, ESHAK VA TULKI

Sher, Eshak va Tulki hamjihat bo'lib yashashga qaror qilishdi va birgalikda ov qilgani ravona bo'lishdi. Ularning ovlari baroridan kelib, bir talay o'lja ovlashdi. Sher o'ljani taqsimlashni Eshakka buyurdi. Eshak o'ljani teng uchga bo'ldi va Sherga «Tanla», dedi. G'azabi qaynagan Sher Eshakni g'ajib, yeb qo'ydi va endi o'ljani bo'lishni Tulkiga buyurdi. Tulki jamiki o'ljani bir to'p qilib uydi va Sherga berdi. O'ziga esa ozroq-qina narsa qoldirdi. Shunda Sher Tulkidan: «O'ljani bunday yaxshi taqsimlashni kimdan o'rganding?» deb so'radi. «Marhum Eshakdan», deb javob berdi Tulki.

Binobarin, yaqin kishilarining boshiga tushgan baxtsizlik odamlar uchun saboq bo'lar ekan.

SHER VA SICHQON

Bir Sichqon uxlab yotgan Sher-ning ustidan pildirab o'ta boshladi. Sher uyg'onib ketib, Sichqonni tutib oldi va uni yemoqchi bo'ldi. «Sen, yaxshisi, meni qo'yib yubor, – yolvordi Sichqon. – Kezi kelganda, men ham bu yaxshiliging uchun seni falokatdan qutqaraman». Sher bu gapni eshitib, xaxolab kuldi va Sichqonni qo'yib yubordi.

Oradan biroz vaqt o'tgach, Sichqon chindan ham Sherga bergan so'zining ustidan chiqdi: uni bir o'limdan asrab qoldi. Gap shundaki, Sher ovchilar tuzog'iga ilinib qolgan va ular Sherni arqon bilan daraxtga bog'lab qo'yishgan edi. Sherning nola chekib o'kirganini eshitib qolgan Sichqon darhol uning oldiga yugurib keldi-da, arqonni kemirib, Sherni tuzoqdan ozod qildi. So'ng dedi: «Yaqindagina senga yaxshilik qilishimga go'yo ishonmaganday ustimdan kulgan eding. Mana endi Sichqon ham yordam berishga qodir ekanligini bilib olding».

Bu masal ba'zida eng qudratli, zabardast odamlar ham taqdir taqozosi bilan eng zaif kishilar yordamiga muhtoj bo'lishlari mumkinligini ko'rsatadi.

BO'RI BILAN ECHKI

Bo'ri jar yoqasida o'tlab yurgan Echkini ko'rib qoldi. U Echkining oldiga chiqolmasdi, shuning uchun uni pastga tushishga undab, dedi: «Jar yoqasi xatarli, falokat bosib, yiqilib tushishing mumkin; bu yerda – pastda yam-yashil dala, barra o'tlar bor, mazza qilasan». Lekin Echki unga ishonmay, shunday javob qildi: «Yo'q, gap pastdagi

o'tloqda o'tlash «mazza» ekanligida emas, balki sening qorning ochligidadir. Zero, sen mening emas, o'z qorningni g'amini yeyapsan».

Hayotda ham shunday, yomon niyatli kishilar, agar oqil odamlarga biror bir yovuzlik qilmoqchi bo'lsalar, ko'zlagan barcha makr-u hiylalari, albatta, fosh bo'lgay.

YOG'UCH KESUVCHI VA HERMES

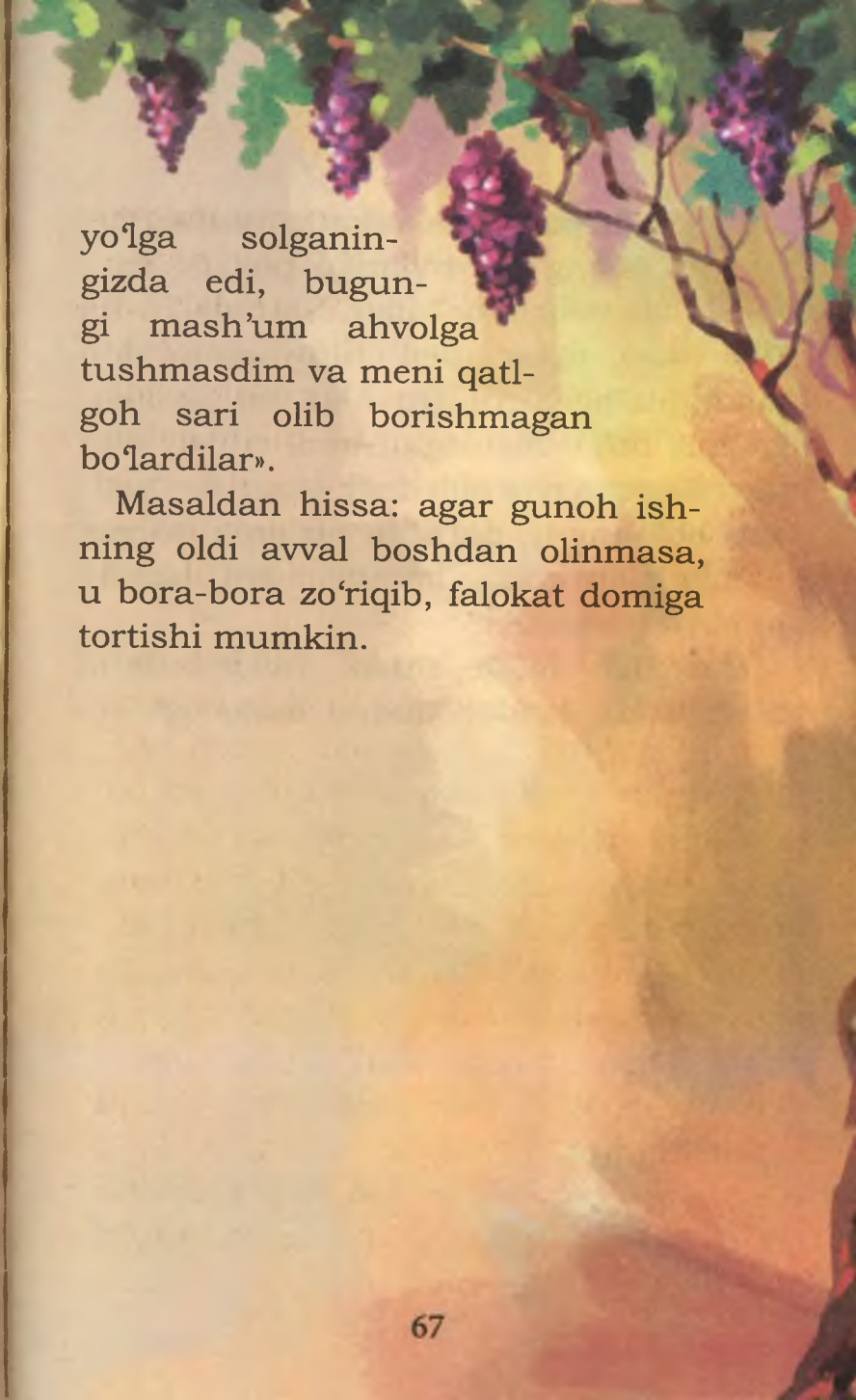
Bir yog'och kesuvchi odam daryo bo'yida o'tin kesayotgan ekan, bexosdan qo'lidagi boltasi suvga tushib ketibdi. Bundan qattiq xafa bo'lgan o'tinchi suv bo'yiga o'tirib olib, yig'lay boshlabdi. Ma'bud Hermesning unga rahmi kelibdi va oldiga kelib, nima uchun yig'layotgani sababini so'rabdi. So'ng u daryoga sho'ng'ib, oltin sopli bolta olib chiqibdi va yog'och kesuvchidan: «Shumi boltang?» deb so'rabdi. Yog'och kesuvchi: «Yo'q, bu bolta meniki emas», deb javob qilibdi. Hermes daryoga yana sho'ng'ib, endi kumush sopli bolta olib chiqibdi va boyagi savolini yana takrorlabdi. Yog'och kesuvchi bu boltani ham tan olmabdi; shunda Hermes uchinchi marta sho'ng'ib, yog'och sopli bolta olib chiqibdi. Bu safar o'tin kesuvchi o'z boltasini darrov tanibdi. Shunda Hermes yog'och kesuvchining diyonatli, halol odam ekanligini ko'rib, unga uchala boltani ham tuhfa etibdi. Yog'och kesuvchi yigit Hermesning tuhfalarini olib, o'rtoqlari oldiga boribdi va bo'lgan voqeani so'zlab beribdi.

Bir o'tinchining unga havasi kelib, u ham do'stiga taqlid qilmoqchi bo'libdi: boltasini qo'lga olib, daryo bo'yiga boribdi va u yerda daraxt kesa turib, atayin boltasini suvga tushirib yuboribdi. Keyin suv bo'yiga o'tirib, yig'lay boshlabdi. Shunda Hermes paydo bo'lib, undan nima bo'lgani, nega yig'layotgani haqida so'rabdi. Daraxt kesuvchi yigit boltasi yo'qolib qolganini aytibdi. Hermes unga suvdan oltin soplil bolta olib chiqib, oldingi daraxt kesuvchi yigitga bergan savollarini berib, sinay boshlabdi. O'tinchi yigitning xasisligi qo'zib: «Ha, ha, shu mening boltam!» debdi. Lekin Hermes bu o'tinchiga yolg'onchiligi uchun sovg'a tugul, o'zining boltasini ham qaytarib bermabdi.

Masaldan hissa shuki, ochko'z va yolg'onchi odamlar firibgarligi uchun bor budidan ham ayrilib qolladilar.

O'G'RI BOLA VA UNING ONASI

Bir bola maktabda o'rtog'ining yozuv taxtachasini o'g'irlab, onasiga olib kelib berdi. Onasi uni urishish o'rniga maqtadi. Shundan keyin bola kimningdir jubbasini o'g'irlab keldi; onasi jubhani mamnuniyat bilan qabul qildi. Kundan-kun, oydan-oy o'tib, bola yigit bo'ldi. Endi u yirikroq, qimmatroq narsalarni o'g'iray boshladi. Nihoyat, uni jinoyat ustida qo'lga oldilar va qo'llariga kishan solib, qatlgohga olib ketdilar. Onasi uning orqasidan ko'kragiga mushtlab, sochlarini yulib, faryod chekib bordi. Shunda o'g'il onasining qulog'iga bir gap aytmoqchi bo'lib, uni yoniga chaqirdi; ona o'g'liga yaqin keldi, o'g'il onasining qulog'idan g'arch etib tishlab, uzib oldi. Onasi: «Badbaxt bola, shuncha qilgan jinoyatlaring yetmaganday, endi o'z tuqqan onangni ham joniga qasd qilyapsanmi?» deb uni koyidi. Bola onasining so'zini eshitishni ham xohlamay, shunday dedi: «Ona, agar siz birinchi marta taxtacha o'g'irlab kelganimda meni koyib, to'g'ri

yo'lga solganin-
gizda edi, bugun-
gi mash'um ahvolga
tushmasdim va meni qatl-
goh sari olib borishmagan
bo'lardilar».

Masaldan hissa: agar gunoh ish-
ning oldi avval boshdan olinmasa,
u bora-bora zo'riqib, falokat domiga
tortishi mumkin.

TOVUS BILAN ZAG'CHA

Jami parrandalar katta mashvaratga yig'ilib, o'zlariga podsho saylamoqchi bo'ldilar. Shunda Tovus «Meni saylanglar, men chiroyliman», deb talab qila boshladi. Qushlar uni saylashga rozi bo'la boshlagan ham edilar, shu payt Zag'cha so'z olib dedi: «Agar sen podsho bo'lsang-u, daf'atan bizlarga burgut hamla qilib qolsa, hammamizni qanday himoya qilasan?»

Masaldan hissa shuki, hukmdorlarni husn emas, iqtidor, qudrat bezamog'i kerak.

ZEVS VA ILON

Zevs to'y qilayotgan ekan. Hamma hayvonlar baholi qudrat sovg'a ko'tarib kelishibdi. Ilon esa og'zida bir dona gul bilan o'rmalab kelibdi. Zevs uni ko'rib shunday debdi: «Hammaning sovg'asini qabul qilaman, ammo sen og'zingda olib kelgan sovg'ani olmayman».

Masal yovuz niyatli kishilarning iltifoti ham xavfli bo'ladi, demoqchi.

QOBON BILAN TULKI

Qobon bir daraxt tagida soʻyloq tishlarini qayrardi. Buni koʻrib qolgan Tulki undan soʻradi: «Tevarak-atrofdan ovchilar ham, boshqa xatarli narsalar ham koʻrinmaydi-ku, nega buncha zoʻr berib tishlaringni qayrab yotibsang?» Qobon esa unga: «Bekorga qayrayotganim yoʻq; biror kor-hol yo falokat yuz bergudek boʻlsa, tishlarim jangga tayyor boʻlib turadi», deb javob berdi.

Masal yuz beradigan xavf-xatarga qarshi oldindan shay boʻlib turish kerakligi haqida ogohlantirmoqda.

BO'RI BILAN QO'ZICHOQ

Bo'ri bir Qo'zichoqning payiga tushib, uni quva boshladi. Qo'zichoq ibodatxonaga qochib kirdi. Bo'ri uni chaqirib dedi: «Tez bu yoqqa chiq! Bo'lmasa, seni kohin tutib olib, Xudo yo'lga qurbon qiladi». Qo'zichoq unga javob qildi: «Sening changalingda o'lganimdan ko'ra, Xudo yo'lida qurbon bo'lganim afzal».

Masalda agar kishi o'ladigan bo'lsa, biror ezgu amal qilib o'lgani ma'qul, deyilmoqda.

SHER, BO'RI VA TULKI

Qartaygan Sher dardga chalinib, o'z g'orida yotib qoldi. Podsholarining holidan xabar olgani hamma hayvonlar birin-ketin kelib, undan ko'ngil so'ray boshladilar. Faqat Tulkidan darak bo'lmadi. Bu vaziyatdan foydalangan Bo'ri Tulkining ustidan g'iybat qila boshladi: «Bu Tulki ulug' hukmdorimizni zarracha hurmat qilmaydi, shuning uchun ham, u sizni ko'rgani kelmagan».

Shu payt g'or og'zida paydo bo'lgan Tulki Bo'rining oxirgi so'zlarini eshitib qoldi. Sherning ko'zi Tulkiga tushib, unga o'dag'aylab, o'kirdi. Tulki darhol yaltoqlanib, o'zini oqlashga tushdi: «Ayting-chi, olampanoh, bu yerga to'planganlarning qaysi biri sizga menchalik yordam qila oldi. Bilingki, men hamma yoqqa yelib-yugurib, siz uchun shifobaxsh dori axtardim va tabiblardan so'rab-surishtirib, uni axiyri topdim».

Shu zahoti Sher: «U qanday shifobaxsh dori ekan, qani, ayt-chi?» deb talab qildi. Tulki javob qildi: «Siz Bo'rining terisini

tirikligida shilib olib, unga o'ranishingiz kerak ekan!..»

Birozdan so'ng Tulki Bo'rining jonsiz jasadiga qarab, miyig'ida kulganicha dedi: «Har doim hukmdorni yovuzlikka emas, ezgulikka da'vat etmoq lozim».

Bu masal birovga choh qaziydigan odamlarni o'sha chohga o'zi tushishidan ogohlantirmoqda.

DEHQON VA BURGUT

Dehqon tuzoqqa ilingan bir burgutni ko'rib qoldi va uning xushsurat qush ekanligidan hayratga tushib, tuzoqdan ozod qildi. Keyinchalik burgut ham dehqonning himmatiga yaxshilik bilan javob qaytardi.

Bir kuni u dehqonning omonatgina chayqalib turgan bir devor tagida o'tirganini ko'rdi va uchib kelib, uning qalpog'ini changaliga ildi-da, olib qochdi. Dehqon irg'ib o'rnidan turdi va burgutni quva ketdi. Burgut qalpoqni tashlab yubordi. Dehqon qalpoqni olib, orqasiga o'girilsa, o'zi tagida o'tirgan devor qulab tushibdi. Dehqon burgutning bu qilgan yaxshiligidan behad to'fqinlanib ketibdi.

Kim sizga yaxshilik qilsa, o'sha odamga siz ham yaxshilik qilishingiz lozim. Kimki, yovuzlik qilsa, o'zi ham shunday yovuzlikka duchor bo'lgay.

QISH VA BAHOR

Qish Bahor ustidan kulib, unga malomat qila boshlabdi: «Voy, tavba, sen kelding deguncha odamlarning tinchi yo‘qoladi; birov dalaga chiqib, qo‘sh haydab, ekin ekadi, birov chamanzorlarga borib, turfa xil gullardan gulchambarlar yasaydi, yana boshqalari kemalarga chiqib, olis-olis o‘lkalarga sayohat qilishadi – ular na ayozli bo‘ronning, na qor-yomg‘irning tashvishini qilishadi. Aslida, mana, menman haqiqiy hukmdor: men kishilarni ko‘kka emas, oyoq ostlariga qarashga majbur qilaman, ularni dag‘-dag‘ qaltirataman, titrataman. Shu bois ular uzzu-kun uylariga qamalib o‘tiradilar».

Buni eshitgan Bahor: «Ana shuning uchun ham odamlar sen bilan jon-jon deb vidolashadilar. Mening esa hatto ismim ham odamlarni xushnud qiladi. Bu ism dunyodagi barcha ismlardan zarifroq, go‘zalroqdir. Men yo‘q paytimda odamlar hamisha meni yodlab, tilga olishadi, kirib kelganimda esa shod-hurramlik bilan qarshi olishadi», deya javob qilibdi.

MUNDARIJA

Ezop masallari	3
Burgut bilan tulki	4
Burgut bilan qo'ng'iz	6
Burgut, zag'cha va cho'pon	9
Bulbul va qarchig'ay	10
Qarzdor	12
Ezop kemasozlik korxonasi	13
Tulki bilan taka	14
Ko'ktorg'oq	17
Tulki bilan maymun	18
Tulki va uzum	20
Baliqchilar	21
Mushuk bilan xo'roz	22
Baliqchi bilan baliqcha	24
Makkor	25
Dumsiz tulki	26
Dehqon va uning bolalari	29
Tulki va o'tinchi	30
Eshak bilan bo'ri	32
Kema halokatiga uchragan odam	33
Dehqon bilan ilon	35
Beva ayol va tovuq	37
Kampir va tabib	38
Dehqon va taqdir	39
Ikki o'rtoq va ayiq	40
Dehqon va uning o'g'illari	42

Ikki yigit va qassob	43
Bug'u va tok	44
Raqiblar.....	46
Tulki va maymun.....	47
Ikki it.....	48
Tilla tuxum tug'uvchi g'oz	49
Zevs va toshbaqa	50
Bo'ri bilan uloqcha.....	51
O'g'rilar va xo'roz	52
Zag'cha va qarg'alar	53
Chivin va buqa	54
Sher bilan buqa	56
Sher bilan ayiq	57
Sher bilan quyon	58
Sher, eshak va tulki.....	59
Sher va sichqon	60
Bo'ri bilan echki.....	62
Yog'och kesuvchi va Hermes	64
O'g'ri bola va uning onasi.....	66
Tovus bilan zag'cha.....	68
Zevs va ilon.....	70
Qobon bilan tulki.....	71
Bo'ri bilan qo'zichoq.....	73
Sher, bo'ri va tulki	74
Dehqon va burgut.....	76
Qish va bahor	77

MUNDARIJA

Ezop masallari.....	3
Burgut bilan tulki.....	4
Burgut bilan qo'ng'iz.....	6
Burgut, zag'cha va cho'pon	9
Bulbul va qarchig'ay	10
Qarzdor	12
Ezop kemasozlik korxonasiida	13
Tulki bilan taka	14
Ko'ktorg'oq.....	17
Tulki bilan maymun	18
Tulki va uzum	20
Baliqchilar	21
Mushuk bilan xo'roz	22
Baliqchi bilan baliqcha	24
Makkor.....	25
Dumsiz tulki.....	26
Dehqon va uning bolalari	29
Tulki va o'tinchi	30
Eshak bilan bo'ri	32
Kema halokatiga uchragan odam.....	33
Dehqon bilan ilon	35
Beva ayol va tovuq	37
Kampir va tabib	38
Dehqon va taqdir	39
Ikki o'rtoq va ayiq	40
Dehqon va uning o'g'illari.....	42

Ikki yigit va qassob	43
Bug' u va tok	44
Raqiblar.....	46
Tulki va maymun.....	47
Ikki it.....	48
Tilla tuxum tug'uvchi g'oz	49
Zevs va toshbaqa	50
Bo'ri bilan uloqcha.....	51
O'g'rilar va xo'roz	52
Zag'cha va qarg'alar	53
Chivin va buqa	54
Sher bilan buqa	56
Sher bilan ayiq	57
Sher bilan quyon	58
Sher, eshak va tulki.....	59
Sher va sichqon	60
Bo'ri bilan echki.....	62
Yog'och kesuvchi va Hermes	64
O'g'ri bola va uning onasi.....	66
Tovus bilan zag'cha.....	68
Zevs va ilon.....	70
Qobon bilan tulki.....	71
Bo'ri bilan qo'zichoq	73
Sher, bo'ri va tulki	74
Dehqon va burgut.....	76
Qish va bahor	77

Adabiy-badiiy nashr

EZOP MASALLARI

**Muharrir
Zebiniso HAYITOVA**

**Badiiy muharrir
Oybek XUDOYBERDIYEV**

**Kompyuterda sahifalovchi
Ma'murjon RAHMONOV**

**Texnik muharrir
Ibrohim INQILOBOV**

Lisenziya raqami: AI № 252. 02.10.2014 da berilgan.

Bosishga 17.11.2021 yilda ruxsat etildi.

Bichimi 84x108 1/32.

Garnitura «Bookman Old Style». Ofset qog'ozi.

Bosma tabog'i 5,0. Shartli bosma tabog'i 34,0

Adadi 3000 nusxa. Buyurtma № 189.

Bahosi kelishilgan narxda.

«Yangi asr avlodi» NMMda tayyorlandi.

«Yoshlar matbuoti» MChJda chop etildi.

100113. Toshkent, Chilonzor-8, Qatortol ko'chasi, 60.

Murojaat uchun telefonlar:

Nashr bo'limi – (78) 147-00-14; (78) 129-09-72.

Marketing bo'limi – (98) 128-78-43.

Faks – (71) 273-00-14;

email: yangiasravlodi@mail.ru

EZOP

MASALLARI

Ba'zida eng qudratli, zabardast odamlar ham taqdir taqozosi bilan eng zaif kishilar yordamiga muhtoj bo'lishlari mumkin.

YANGI ASR AVLODI

ISBN 978-9943-20-868-1

9 789943 208681

